Teodora COMAN

Universitatea „Lucian Blaga“ din Sibiu, Facultatea de Litere şi Arte
The „Lucian Blaga“ University from Sibiu, The Faculty of Letters and Arts

Elena Vlădăreanu, *Spaţiu privat*. Poezia între reclamă şi reclamare

Poetry between adversity and advertorials

Elena Vlădăreanu is considered to be a distinct voice of the "2000 generation" due to her relentless attitude against any kind of mystification. Thereby, she disapproves that particular discourse that lacks authenticity. Literature is no longer viewed as a mixing of textual devices, but as an organic entity, with a life of its own. Language enwraps the poetic message as natural as flesh and blood. The message is outspoken and aims to establish a contact with the reader since both the poet and the public share the same reality, influenced to a great extent by media hype and coverage, fake icons, consumerism, statistics or pseudointimacy. That is why the text itself can not be separated from the context.

Keywords: contemporary Romanian literature, 2000 generation, authenticity, text and context, pseudointimacy, media hype, media coverage, ironic perspective

Institution's address: Bd-ul.Victoriei, nr. 5-7, Sibiu, 550024, România, tel: +40-(269) 21.55.56, fax: +40-(269) 21.27.07, e-mail: litere@ulbsibiu.ro, web: http://litere.ulbsibiu.ro

Personal e-mail: *tedicoman@yahoo.com*

Card, cod PIN, statistici consumiste, bilanţuri abstracte, sufocare mediatică, advertoriale în cantităţi industriale, care dau dependenţă. Aşa se intră în universul acestui volum: concret, cât se poate de literal. Versurile ţi se servesc pe nerăsuflate, aşa cum media îţi livrează imaginile. Racordarea la reţeaua mediatică duce la o reală bulimie, cu o uriaşă cantitate de ingerare. 500.000 de advertoriale, aceasta e hrana declarată a poetei. Da, până şi sexul e relativizat prin cifre: e de X ori pe săptămână. Spaţiul verde, la fel, măsurat în metri, din ce în ce mai firavi şi mai scumpi la vedere. De capitolul deodorante, ce să mai vorbim, suntem pe loc codaş în Europa, aşa că Elena denunţă imediat, cu sarcasm, toate complexele induse de standardele vestice "pe cap de locuitor": DZR, reciclarea deşeurilor pentru un trai "eco" sau "bio" ori gradul de (auto)igienizare: "*eu folosesc de cinci ori mai puţine deodorante decât / englezoaicele, de trei ori mai puţine decât nemţoaicele, de două ori mai puţine decât unguroaicele (...)*". Ştiri din presă, reţete şi sfaturi din reviste glossy, titluri de expoziţii din lumea mondenă, toate lipite pe o algebră inflaţionistă: "*am 27 de ani, 1,57 m 55 kg el are 29 de ani 1,70 m 65 kg.*" Poezie "la cântar", aşa cum ne-au învăţat reclamele, cu calitatea produsului cuantificată în procentajele lor inepte. Din punctul de vedere al adaptării la context, producţia poetei este cât se poate de autentică, reflectă fără greş lumea fisurată de agitaţie şi impostură, de talk-show şi disponibilizări, de idealuri capitaliste deformate sau călcate în picioare ("elogiul" muncii subfinanţate, al "meritului" efortului individual), de concepte imposibil de pus în practică precum creşterea decentă a veniturilor, raţionalizarea apei, demnitatea pacientului ca fiinţă umană (în poemul *Give me cancer*, ai "de ales" între sida şi cancer iar AIDS este deturnat, după tehnica publicităţii, într-o abreviere cinică de la ADIDAS). Pe toate le regăsiţi în acest volum, căci e vorba de un background cât se poate de familiar[1]. Autoarea alege să ne reclame toata butaforia virtuală şi să îşi facă ei însăşi reclamă, în acelaşi timp, dar în negativ, opunând modelelor telegenice, cosmetizate până la aspectul de gonflabile, propria pilozitate, kilogramele în plus ori cariile. Ba chiar îşi neagă orice urmă de empatie faţă de suferinţele umane mediatizate la greu, precum cea –incontestabilă din punct de vedere social - a copiilor din Coreea de Nord sau a fetei abuzate de propriul tată din celebrul caz Fritzl. Elena (re)acţionează ca o reprezentantă a unui ONG care revendică dreptul la intimitate, la "spaţiu privat" ca drept încălcat al omului, ca teritoriu a cărui neutralitate se disputa aprig între spaţiul public şi cel virtual.

Toate poemele sunt, de fapt, fişe de externare formală a României, cu epicriza unei boli incurabile. Dar ce spun eu aici: e vorba de un sindrom cu o simptomatologie interminabilă. Lipsesc, însă, recomandările şi sfaturile din partea "medicului", în condiţiile în care soluţiile de ieşire din "criză" pe calea poeticului sunt refuzate.

Rezonez cu rândurile din volum în sensul că şi eu redactez, la modul ipotetic, pancarte ale nemulţumirii, afişe ale revoltei, reclame ale propriului cinism. Mă şi văd,

în aura propriei sfidări, recitând mesaje contestatare în faţa unor persoane detestabile. Cu toţii ne consolăm cu revolte imaginare. Dar asta nu m-a determinat, până acum, să le consider poezii. Elena nu a făcut altceva decât să preia clişee din media, din cultura urbană sau suburbană şi să le dea o coerenţă sintagmatică. Totuşi, s-a adaptat foarte bine la lectorul concret, apăsat de toate grijile şi frustrările, ceea ce înseamnă că experienţa a ieşit din sfera individualităţii prin împărtăşire publică. Elena procedează ca un graffitti-man care îşi scrie păsul fără nici un echivoc pe zidurile albe ale decenţei pentru a irita lumea comodă, pretins civilizată. Şi atunci nu pot să nu mă întreb: unde este spaţiul privat? Unde este nişa de intimitate dacă subiectivitatea se arată doar formal, prin emfatica persoană I? Unde a dispărut poemul viu, "animalul textual" în simbioză cu organismul poetului? Oare asta să fie anunţata moarte a generaţiei douămiiste, răcirea, hipotermia dată de influxul de raze şi de unde radio a tuturor telecomunicaţiilor? Oare teleprezenţa să fi înlocuit cu totul prezenţa prin dizolvarea subiectului în obiect imaginal?

Poate tocmai pe asemenea ironie se mizează: că adevărurile individuale au ajuns să fie expuse în stradă, aşa cum oamenii lipsiţi de discreţie şi intimitate vin cu obiecte de acasă, cu vesela şi cu scaunele de plastic pentru a lua ochii tuturor, pentru a-şi expune propria "viziune" despre standardul de confort, cu aerul infatuat că se simt în largul lor, "ca acasă", mobilând –şi marcând, apoi, prin deşeuri - natura după propriul lor prost gust. Că mesajul poetic a devenit un banner ca orişicare altul, topit în culorile pestriţe ale celorlalte într-atât, încât nimeni nu se prea uită la el, îl crede doar o formă de teribilism sau un simplu experiment artistic. Intimitatea a ajuns în punctul critic în care trebuie să se lupte pentru un spaţiu de publicitate, la ore de maximă vizibilitate şi audienţă. Din ce în ce mai puţini oameni revin la ea ca la o dimensiune caldă de regăsire de sine. Mulţi par a face turism în ei înşişi ca într-un spaţiu exotic.

Pentru a fi cât mai convingătoare, poemele presupun, pe lângă mesajul combatant, nonconformist şi radical, atât o inhibare totală a conotaţiei, cât şi o expunere în locuri publice, de obicei improprii, acolo unde negarea poate străluci în propria ei excentricitate. Prin formatul de tip afiş sau pancartă, textul nu face altceva decât să simuleze perfecta adaptare la context. Mă gândesc, prin analogie, la exemplul lui Alanis Morissette din videoclipul *Thank you* – dacă e să mă inspir şi eu tot din producţia media. Toate par bune şi frumoase: trecătorii te consolează cu o mângâiere, te bat pe umăr încurajator, ba chiar unii te sărută părinteşte sau creştineşte pe frunte ori pe creştet, ca în final să constaţi că, de fapt, cu toţii sunt prezenţe spectrale. Cam aşa se proiectează şi Elena Vlădăreanu: concretă şi nudă într-o lume a panourilor publicitare şi a identităţilor contrafăcute. Dacă fac excepţia de a abuza de polisemie prin apelul la context, "privat" din titlul volumului se apropie mai degrabă de sensul lui "a fi lipsit de" decât de "intim" sau "personal".

Contextul este configurat şi de un nou model spaţial, fracturat, parcelat în habitate – surogat. Încăperile intime sau birourile private au devenit exponabile – de fapt, mult prea expuse tuturor privirilor indiscrete, pe temeiul principiului transparenţei! - prin pereţii de sticlă, fie că e vorba de propria baie, fie de suprafaţa pe care glisează scaunul directorial. Camera, room-ul este tot mai mult substituită cu modelul show-room-ului, în care intimitatea se simulează cu ostentaţie, cu promisiunea confortului, obiectual, în cele mai mici detalii (de la veioza de pe noptieră la şifonier, comodă sau culoarea jaluzelelor şi lenjeria de pat) pentru a fi cât mai vandabilă. Intimitatea însăşi a devenit o strategie de marketing, o ofertă atractivă prin momirea consumatorului cu modelul prefabricatelor, impus rapid asupra dependentului de shopping şi Ikea[2]. De pseudoîncăperi, de fapt. Şi atunci, să nu ne mire dacă Elena Vlădăreanu afirmă că nu se simte niciodată la ea, sau că cel mai bine se simte când e izolată.

În loc de revendicare, eu m-aş fi aşteptat la o revindecare de frondă odată cu apariţia - mai bine spus, dispariţia - *spaţiului privat*. La o gaură de cheie prin care să văd cu coada ochiului ceva din acel loc numit "la ea" al poetei. Prea m-am îmbibat cu sângele, flegma şi instrumentele de automutilare din celelalte volume, în special e*uropa. zece cântece funerare*. Nu am dat, însă, decât peste un colţ ingrat şi strâmt, simplu prilej de persiflare a isterizării societăţii civilizate, oripilată de microorganisme, dar dependentă de toate substanţele toxice numite eufemistic detergenţi şi produse de curăţat: "*în fiecare casă există câte un colţ din ăla în care nu vrei să ajungi/ în care nu intră nici peria subţire şi ascuţită a aspiratorului, nici vârful măturii/ scame, fire lungi de păr, pânze de păianjen translucide, rotocoale de praf,/ câte o agrafă de prins foile şi-un elastic de păr, bucăţele de hârtie (...) / toate astea sunt acolo, cu viaţa lor proprie, cu orizontul lor de aşteptare/ tot ce vreau să uit şi nu pot e ghemuit acolo, între dulapul de haine şi perete/ de obicei, mă port ca şi cum colţul ăsta nici n-ar exista. de obicei, nu socotesc/ câte bacterii se adună acolo, câţi germeni patogeni, nu mă gândesc că ascunsă în praf stă pitită hepatita C, aşteptând momentul potrivit să-mi sară la gât./ nu e casa mea din reviste. e tot ce pot să spun acum."* Camerei de filmat nu i-a scăpat, într-adevăr, niciun cotlon: a dobândit, între timp, acurateţe microscopică. Totuşi, să nu facem greşeala de a o vedea pe Elena Vlădăreanu ca pe o victimă, căci prin simţul (auto)critic, ea îşi adjudecă atuul: "mintea este cel mai privat spaţiu al meu."

Note:

1. "Literatura lor (a poeţilor douămiişti, n.m.) se naşte la limita dintre comercial, existenţial, mediatic. Nu cunoaşte reguli, nu impune reguli. Scrisul e autentic, e plin de viaţă, e o mărturie a fiinţei de carne (...) a celui care scrie. În text îl vezi pe autor zvârcolindu-se şi aşa ajunge la tine.(...). Lumea pe care o s-o găsiţi în textele noastre o să vă pară cunoscută, aici ne întâlnim cu toţii."- Elena Vlădăreanu, interviu din *Luceafărul,* 12 martie 2003, inclus în antologia lui Marin Mincu, *Generaţia 2000*, Pontica, 2004, pag. 327

2."Spaţiul tinde spre uniformizare (...) Oricum, în 20 de ani, acasă va însemna ikea." –*Suplimentul de cultură*, nr. 249, 14-20 noiembrie 2009, p. 12, interviu realizat de Bogdan Romaniuc.